

bülten

tmmob
makina mühendisleri odası

Ağustos 2015, Sayı 206 Ekidir

Sanayinin Sorunları ve Analizleri (IX)

Sanayide Az Sayıda Firma
Egemenliği

SANAYİDE AZ SAYIDA FİRMA EGEMENLİĞİ

Mustafa SÖNMEZ*

Özet

Türkiye imalat sanayiinin öteden beri karakteristik özelliklerinden biri, alt sektörlerde az sayıda firma egemenliğinin hüküm sürmesidir. Bu durum, Türkiye ekonomisi içinde önemli bir kırılma sayılan 1980 öncesinin ithal ikameci sanayi dönemi için de eleştiri konusuydu, 1980 sonrası dünya ekonomisine açılımın yaşandığı “dışa açık” dönemde de dış rekabet iddialarına rağmen, monopolistik (tekelci) ve oligopolistik (az sayıda firma egemenliği) yapılar, sorun alanı olmaktan çıkamadı.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), bu durumu 2006 yılından bu yana yayımladığı “Sanayi ve Hizmet Sektöründe Yoğunlaşma” araştırmalarıyla da ortaya koymaktadır. TÜİK, 525 farklı sınıfın 108’inde en az 4 firmanın toplam dal cirosunun yüzde 70’inden fazlasını kontrol etmesini “çok yüksek yoğunlaşma” olarak adlandırmaktadır.

TÜİK’in verilerinde, sanayi ve hizmet sektörlerini kapsayan 525 dalın 223’ü imalat sanayindedir ve imalat sanayinin dörtte birinde çok yüksek derecede yoğunlaşma gözlenmektedir.

Tekelci özellikteki sektörlerin başını petrol rafinajı çekmektedir. 2005 öncesine kadar kamu mülkiyetinde bulunan Tüpraş’ı özelleştirmeden satın alan Koç Grubu, sektördeki monopol konumunu da devralmıştır.

Ulaşım politikasını karayolu tercihi üstüne inşa eden ve hep bunu pekiştiren Türkiye’nin hızla geliştirilen yabancı sermayeli otomotiv, lastik ve öteki ulaşım sektörlerinde de az sayıda firma egemenliği söz konusudur.

Otomotivi tamamlayan lastik sektörü, oligopolistik piyasaya sahip bir diğer alt sektördür. 1980 öncesinde yabancı sermaye ortaklı Goodyear ve T. Pirelli tarafından paylaşılan sektöre, daha sonra Sabancı Grubu yine yabancı ortaklı Brisa ile katılırken, bir kamu kuruluşu olarak kurulan Petlas daha çok havacılık sektörüne dönük üretimiyle dahil oldu.

Petrokimya alt dalında tek firma durumundaki Petkim, halk arasında orlon olarak bilinen akriliğin tek üreticisi Dinçkök Grubu’nun firması Aksa, temizlik maddeleri sektörünün egemeni Hayat Kimya buldukları sektörlerin hakimleri arasındadır.

Çimentoda Sabancı Grubu’na ait Akçansa ve Çimsa piyasaya hükmeden şirketlerdir.

Cam sektörü kuruluşundan beri fiili tekel durumundadır. Demir-Çelikte hakim kuruluş, Erdemir’i 2006 yılında Özelleştirme İdaresi ihalesinden satın alan OYAK, İsdemir ile birlikte sektöre hakim durumdadır.

Anayasanın 167’nci maddesi devlete, açıkça, piyasalarda oluşacak fiili yahut anlaşma sonucu doğacak tekelleşmeyi ve kartelleşmeyi önleme görevi vermiştir. Devletin 1982 Anayasası’nın kendisine verdiği bu görevi ifa etmesi için, 1994 yılında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kabul edilmiş ve 1997 yılında bu Kanunu uygulamakla yükümlü otorite Rekabet Kurumu tesis edilmiştir.

TÜİK’in verilerinden anlaşılacağı üzere, sanayi dışı sektörlerde de müdahaleyi gerektirecek büyük yoğunlaşmalar, daha doğrusu tekelci ve tekelimsi eğilimler artmaktadır. Bu durum, Rekabet Kurulu’nun anayasal yükümlülük gereği daha etkin çalışmalar yürütmesini gerektirmektedir.

* İktisatçı-Yazar, Makina Mühendisleri Odası Danışmanı

Türkiye imalat sanayinin öteden beri karakteristik özelliklerinden biri, alt sektörlerde az sayıda firmanın hüküm sürmesidir. Bu durum, Türkiye ekonomisi içinde önemli bir kırılma sayılan 1980 öncesinin ithal ikameci sanayi dönemi için de eleştiri konusuydu, 1980 sonrası dünya ekonomisine açılımın yaşandığı “dışa açık” dönemde de bütün dış rekabetin terbiye edici iddialarına rağmen, monopolistik (tekelci) ve oligopolistik (az sayıda firma egemenliği) yapılar, sorun alanı olmaktan çıkmadı.

1980 öncesi dönemde, az sayıda firmanın sektörel egemenliği, bir yanıyla bahse konu alt sektörlerde devlet işletmelerinin hakimiyetinden kaynaklanırken, bu durumun söz konusu olmadığı diğer alanlarda da yabancı sermaye ile ortak kurulmuş oligopolere, dış rekabete karşı korumanın bir gereği olarak göz yumuldu.

“Bebek endüstri dönemi” adı verilen ithal ikameci dönemde, firmaları, dış rekabete karşı gümrük duvarları ile korumak savunuluyor, firmaların sermaye birikimi sağlamları için buldukları sektörlerde hakimiyetleri hoş karşılanıyor, özellikle bazı alt sektörlerde yeni girişler dönemin Devlet Planlama Teşkilatı tarafından teşvik araçları kullanılarak önleniyordu.

Bu korunan ve iç pazarı giderek büyüyen sektörel yapılar, yabancı firmalar için de zaman zaman çekici oluyor ve koruma duvarlarını da etkisiz kılmak saikiyle, yerli partnerlerle çeşitli yatırımlara gidiliyor, piyasadaki rekabet eksikliğinin de sayesinde yüksek kâr oranları elde edilebiliyordu.

Ancak bu durum, ihracatı özendirmiyor, iç pazarın cazibesi altında firmaları büyütmeyle sınırlı kalıyordu.

Ne var ki ihracatın ihmali, 1970’lerin sonlarında Türkiye ekonomisini döviz darboğazı, cari açık krizi ile burun buruna getirince, ihracat da yapabilen sanayi yapılarına evrilmek zorunlu hale geldi.

1980 sonrasında ana yaklaşımı firmaları rekabete açmak olacaktı. Öngörüler şöyleydi: Devletin tekelci işletmelerinin özelleştirmelerle tekel durumlarına son verilecek, piyasalara yeni girişleri özendirmek için yabancı sermaye daha çok teşvik edilecek, sektörlerde girişlerin önündeki engeller kaldırılacak, terbiyevi ithalata gidilecek, böylece hem iç pazara hem ihracata dönük faaliyet gösteren bir büyüme modeli içinde sanayiye ivme kazandırılacaktı.

Ne var ki pratik, tam da öngörülen gibi olmadı. Bu hedefle yapılan özelleştirmelerle, özellikle sanayide devlet işletmeciliği sona erdirilirken devletin tekel ya da tekele yakın durumundaki işletmeler, bazı yerli ve yabancı gruplar tarafından satın alındı ve neredeyse devletin tekel durumu, özel firmalarca devralındı.

Diğer hakim firma egemenliği olan alt sektörlerde yeni yabancı firma girişleri olsa da pazar payları çok değişmedi. Sanayide yaşanan birleşmeler, el değiştirmelerle daha da tekelci yapılar oluştu.

Bu durumu TÜİK, 2006 yılından bu yana yayımladığı “Sanayi ve Hizmet Sektöründe Yoğunlaşma” araştırmalarıyla da ortaya koymaktadır.

2013 YOĞUNLAŞMA VERİLERİ

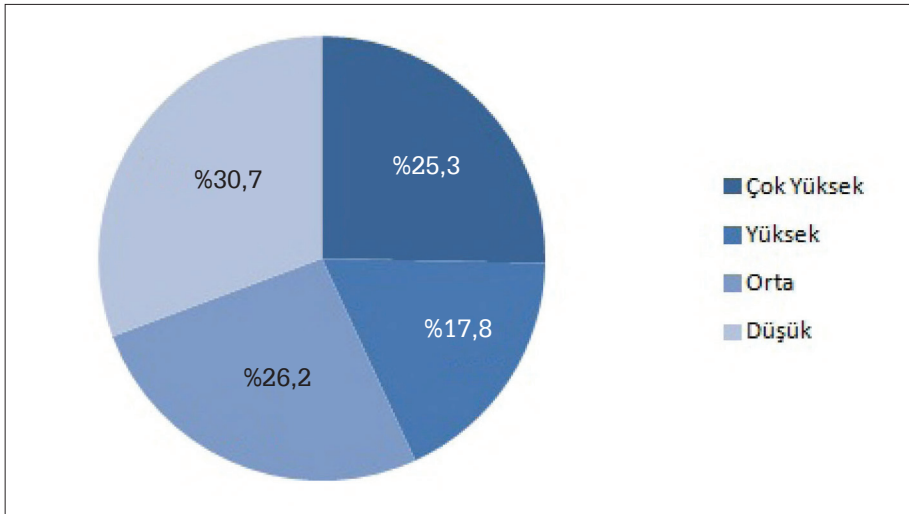
TÜİK’in kullandığı kıstaslara göre, bir sektördeki satış hacmi en yüksek ilk 4 girişimin sektör cirosunun yüzde 70’ten fazlasına sahip olması “çok yüksek” yoğunlaşma sayılıyor. Oran, yüzde 50-70 arasındaysa “yüksek yoğunlaşma” kabul ediliyor. Bu oran, yüzde 30-50 arasındaysa yoğunlaşma düzeyi “orta”, yüzde 30’dan az ise “düşük” sayılıyor.

TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri (YSHİ) araştırması kapsamında girişimleri 525 farklı sınıfta analiz etmektedir. Bu alt sektörlerden 108’inde en az 4 firmanın (CR4) toplam dal cirosunun yüzde 70’inden fazlasını kontrol etmesini TÜİK, “çok yüksek yoğunlaşma” olarak adlandırmaktadır.

Tablo 1. İmalat Sanayi Alt Dallarında Az Sayıda Firma Egemenliği

İmalat Sanayinin Alt Sektörleri	Dal Sayısı	Çok Yüksek Yoğunlaşma	Hakim Dallar Yüzde (%)
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	2	2	100,0
Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	10	5	50,0
Otomotiv dışı ulaşım araçlarının imalatı	8	4	50,0
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	23	9	39,1
Kimyasalların, kimyasal ürünlerin, ilaç imalatı	18	7	38,9
Gıda ürünlerinin imalatı	29	10	34,5
Elektrikli teçhizat imalatı	10	3	30,0
Ana metal sanayi	15	4	26,7
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	4	1	25,0
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	5	1	20,0
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	21	4	19,0
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	6	1	16,7
Diğer imalatlar	18	3	16,7
Ağaç ve Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	12	1	8,3
Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	17	1	5,9
Tekstil-giyim-deri ürünlerinin imalatı	21	1	4,8
Mobilya imalatı	4	0	0,0
Dal sayısı toplamı	223	57	25,6

Kaynak: TÜİK veritabanından hesaplandı.

Grafik 1. İmalat Sanayindeki Sınıfların Yoğunlaşma Düzeylerine Göre Dağılımı (2013)

CR4'e göre 2013'te, 108 sınıfta çok yüksek, 75 sınıfta yüksek yoğunlaşma gözlenmiştir.

Sanayi ve hizmet sektörlerini kapsayan 525 dalın 223'ü imalat sanayindedir ve TÜİK, imalat sanayinin dörtte birinde çok yüksek derecede yoğunlaşma saptamıştır.

Öte yandan, TÜİK belirlemelerine göre, sanayi dışında da yoğunlaşma eğilimleri belirgindir. Madencilikteki sınıfların yüzde 35,7'sinde, ulaştırma ve depolama sektöründeki sınıfların yüzde 28,6'sında çok yüksek yoğunlaşma gözlemlenmiştir.

Tablo 2. İmalat Sanayiinde Tekel (Monopol) ve Oligopol Hakimiyetin Olduğu Dallar (2013)

Nace Sınıfı	Sınıf Açıklama	Sektördeki Girişim Sayısı	4 Firmanın Pazar Payı (%)	Diğer Firmaların Payı (%)
2017	Birincil formda sentetik kauçuk imalatı	1	100,0	0
2110	Temel eczacılık ürünleri imalatı	1	100,0	0
1106	Malt imalatı	2	100,0	0
2432	Dar şeritlerin soğuk haddelenmesi	2	100,0	0
2824	Motorlu veya pnömatik (hava basınçlı) el aletlerinin imalatı	3	100,0	0
1105	Bira imalatı	4	100,0	0
2060	Suni veya sentetik elyaf imalatı	4	100,0	0
2365	Lif ve çimento karışımı ürünlerin imalatı	4	100,0	0
2441	Değerli metal üretimi	4	100,0	0
2311	Düz cam imalatı	4	100,0	0
3040	Askeri savaş araçlarının imalatı	6	99,5	0,5
1724	Duvar kağıdı imalatı	6	92,6	7,4
1042	Margarin ve benzeri yenilebilir katı yağların imalatı	7	95,5	4,5
2670	Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı	8	97,4	2,6
1101	Alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması	9	95,5	4,5
2314	Cam elyafı imalatı	10	99,0	1,0
2652	Kol saatlerinin, masa ve duvar saatlerinin ve benzerlerinin imalatı	9	84,7	15,3
1910	Kok fırını ürünlerinin imalatı	11	92,4	7,6
1395	Dokusuz kumaşların ve dokusuz kumaştan yapılan ürünlerin imalatı, giyim eşyası hariç	12	77,0	23,0
2343	Seramik yalıtkanların (izolatörlerin) ve yalıtkan bağlantı parçalarının imalatı	15	94,0	6,0
2011	Sanayi gazları imalatı	15	93,6	6,4

Sanayinin Sorunları ve Analizleri (IX)

2660	Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı	13	78,9	21, 1
1092	Ev hayvanları için hazır gıda imalatı	14	84,5	15, 5
2445	Demir dışı diğer metallerin üretimi	14	83,8	16, 2
1086	Homojenize gıda müstahzarları ve diyetetik gıda imalatı	19	93,3	6, 7
3020	Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı	18	88,4	11, 6
2620	Bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri imalatı	20	97,9	2, 1
2823	Büro makineleri ve ekipmanları imalatı (bilgisayarlar ve çevre birimleri hariç)	18	85,6	14, 4
2369	Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı	21	96,7	3, 3
2895	Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin imalatı	21	73,3	26, 7
1031	Patatesin işlenmesi ve saklanması	27	91,3	8, 7
2051	Patlayıcı madde imalatı	23	73,8	26, 2
2433	Soğuk şekillendirme veya katlama	23	73,2	26, 8
3030	Hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı	29	89,8	10, 2
1820	Kayıtlı medyanın çoğaltılması	31	93,0	7, 0
3091	Motosiklet imalatı	25	75,0	25,
2731	Fiber optik kabloların imalatı	31	84,7	15, 3
2640	Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı	40	98,1	1, 9
1200	Tütün ürünleri imalatı	32	78,3	21, 7
2910	Motorlu kara taşıtlarının imalatı	33	71,5	28, 5
2720	Akümülatör ve pil imalatı	53	84,6	15, 4
2342	Seramik sıhhi ürünlerin imalatı	51	74,9	25, 1
1081	Şeker imalatı	71	90,5	9, 5
2811	Motor ve türbin imalatı (hava taşıtı, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç)	73	84,6	15, 4
2014	Diğer organik temel kimyasalların imalatı	61	70,6	29, 4
2015	Kimyasal gübre ve azot bileşiklerinin imalatı	196	76,9	23, 1
2211	İç ve dış lastik imalatı; lastiğe sırt geçirilmesi ve yeniden işlenmesi	233	88,6	11, 4
2362	İnşaat amaçlı alçı ürünlerin imalatı	210	73,7	26, 3
1920	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	267	93,3	6, 7
2540	Silah ve mühimmat (cephane) imalatı	222	70,1	29, 9
2313	Çukur cam imalatı	299	82,4	17, 6
1052	Dondurma imalatı	519	89,7	10, 3
2341	Seramik ev ve süs eşyaları imalatı	595	83,4	16, 6
2751	Elektrikli ev aletlerinin imalatı	567	77,1	22, 9

Kaynak: TÜİK veritabanından hesaplandı.

PETROL RAFİNAJINDA TEKELCİ YAPILAR

Tekelci özellikteki sektörlerin başını petrol rafinajı çekmektedir. 2005 öncesine kadar kamu mülkiyetinde bulunan Tüpraş'ı özelleştirmeden satın

en büyük firması Aygaz da Koç Grubu'na aittir. Aygaz'ın 2014'te 6 milyar TL'ye yaklaşan cirosuna karşılık Demirören Grubu'nun Milangaz firması 2,6 milyar TL'lik ciroda kalmış, sektörün diğer firması İpragaz'ın ise cirosu 2,5 milyar TL'ye yakın gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Petrol Rafinajı ve LPG'nin Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat Bin \$)	Ücretli Adet
TÜPRAŞ-Türkiye Petrol Raf. A.Ş.	Kocaeli	37.501.812.917	3.724.660	4.710
Aygaz A.Ş.	İstanbul	5.692.178.368	89.026	1.185
Milangaz LPG Dağıtım San. A.Ş.	İstanbul	2.597.664.707	-	1.633
İpragaz A.Ş.	İstanbul	2.457.053.316	-	-

alan Koç Grubu, sektördeki monopol konumunu da devralmıştır. İstanbul Sanayi Odası'nın en büyük 500 firma sıralamasında her yıl açık ara birinci olan Tüpraş, 2014'te de 37,5 milyar TL'lik üretimden satışlarla birinci olmuştur.

Tüpraş 4 bin 710 kişiyi istihdam ederken 3,7 milyar dolarlık da ihracat gerçekleştirdi. 2015 yılının ilk yarısında ise firmanın 992 milyon lira net kar elde ettiği bildirildi. Tüpraş'tan yapılan açıklamaya göre, Fuel Oil Dönüşüm Tesisinin üretime geçmesinin de katkısıyla ilk 6 ayda rekor kapasite kullanımına ulaşıldı. Açıklamada, ikinci çeyrek dönemde rafineri bakım duruşları, düşük petrol fiyatının tüketimi desteklemesi ve özellikle ABD ve Asya'da ürün taleplerinin yükselmesiyle Akdeniz piyasasında petrol ürünleri fiyat rasyolarının arttığı vurgulanarak, ikinci çeyrek dönemde Akdeniz Rafineri Marjı'nın geçen yılki 0,06 dolar/varil değerinden 4,88 dolar/varile, altı aylık dönemde ise 1,05 dolar/varil değerinden 6,23 dolar/varile yükseldiği kaydedildi.

Bu sektörün öteki önemli alt dalı, halk arasında tüpgaz olarak bilinen LPG alanıdır. Bu alanın

TAŞIT SANAYİLERİNDE OLİGOPOL YAPILAR

Ulaşım politikasını karayolu tercihi üstüne inşa edilen ve hep bu politikanın pekiştiği Türkiye'nin hızla geliştirilen yabancı sermayeli otomotiv, lastik ve öteki ulaşım sektörlerinde de az sayıda firma egemenliği söz konusudur. Sektöre tedarikçi olarak katılan otomotiv yan sanayilerindeki firma sayısının çokluğuna karşın, oligopol firmalar bu alt sektörler üstünde alıcı hakimiyeti sürdürebilmektedirler.

Yine Koç Grubu'na ait Ford ve Tofaş firmaları hakimiyetinin olduğu otomotiv sanayisinde Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun iştiraki olan Oyak Renault, pazarın önemli ortakları arasındadır. 2014 İSO verilerine göre, Koç otomotiv firmalarının 2014 satışları toplamda 16,5 milyar TL'ye ulaşırken Oyak Renault'nun pazar payı 8,8 milyar TL olarak gerçekleşmiş, Alman Mercedes Benz ise 4,8 milyar TL'lik bir pazar payı edinmiştir. Hyundai Assan ile Toyota, otomotivin diğer önemli firmaları olarak sıralamada yer almaktadırlar.

Tablo 4. Otomotiv Sanayiinin Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	İstanbul	10.539.302.862	3.464.635	9.376
Oyak-Renault Otomobil Fab.A.Ş.	İstanbul	8.777.455.748	3.020.379	5.789
TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	İstanbul	6.000.729.958	1.983.572	6.304
Mercedes-Benz Türk A.Ş.	İstanbul	4.771.526.299	652.677	6.455
Hyundai Assan Otomotiv San. A.Ş.	Kocaeli	4.626.824.128	126.106	-
Toyota Otomotiv Sanayi Türkiye A.Ş.	Sakarya	4.194.318.549	1.599.436	2.822

Kara taşıtları dışında kalan “diğer ulaştırma” alt sektöründeki sanayi firmaları, daha çok “askeri sanayi” firmalarıdır ve müşterileri iç pazarda TSK’dır. Belli ölçülerde dış siparişlere de cevap vermektedir.

TUSAŞ, sektörün en önemli egemen firmalarından biri olarak F-16’ları üretmek üzere, Türk-ABD ortaklığında 25 yıllığına TAI’yi kurmuştur. 25 yıl

dolmadan yabancı hisseler devir alınarak TUSAŞ, Savunma Sanayi Müsteşarlığı, TSK Vakfı ortaklığı şeklinde yeniden yapılandırılmıştır.

Sektöre egemen bir başka firma yine Koç Grubu’na aittir. Koç firması RMK Marine, yat, tanker üretiminin yanında, MSB için deniz araçları da üretmektedir.

Tablo 5. Diğer Ulaşım Sanayiinin Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
TUSAŞ-Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş.	Ankara	1.726.287.599	470.057	4.517
RMK Marine Gemi Sanayii ve Deniz Taşımacılığı İşletmesi A.Ş.	İstanbul	965.941.559	-	257
TUSAŞ Motor Sanayii A.Ş.	Eskişehir	555.221.657	224.500	-
FNSS Savunma Sistemleri A.Ş.	Ankara	330.420.609	-	-

Tablo 6. Lastik Sanayiinin Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
BRİSA Bridgestone Sabancı Lastik San. A.Ş.	İstanbul	1.536.843.165	209.322	2.055
Türk Pirelli Lastikleri A.Ş.	İstanbul	1.163.320.730	340.544	1.766
Goodyear Lastikleri T.A.Ş.	İstanbul	909.171.236	315.847	1.311
Petlas Lastik San. ve Tic. A.Ş.	Kırşehir	808.830.128	188.423	2.452

TSK ve dış pazarlar için zırhlı araç üreten FNSS, sektörün bir diğer hakim kuruluşudur. Şirketin sermaye yapısı yüzde 51 Nuro Holding A.Ş., yüzde 49 yabancı BAE Systems ortaklığı şeklindedir.

Otomotivi tamamlayan lastik sektörü, oligopolistik piyasaya sahip bir diğer alt sektördür. 1980 öncesinde yabancı sermaye ortaklı Goodyear ve T.Pirelli tarafından paylaşılan sektöre, daha sonra Sabancı Grubu yine yabancı ortaklı Brisa ile katılırken, bir kamu kuruluşu olarak kurulan ve sonradan özelleştirilen Petlas daha çok havacılık sektörüne dönük üretimiyle girmiştir; fakat bugün motorlu kara taşıtlarına yönelik üretime devam etmektedir.

PETROKİMYA VE KİMYA SEKTÖRÜNDE TEKELCİLİK

Özellikle hammadde yönünden önemli dışa bağımlılık gösteren petrokimya ve kimya sektörlerinde de az sayıdaki şirket egemenliğini gözlemek mümkündür.

Petrokimya alt dalında tek firma durumundaki PETKİM, sanayi KİT'leri içinde önemli bir varlıktır. Hisselerinin halka arzı önce 1990 yılında gerçekleştirilmişti. 2007'de yüzde 51 oranındaki kamu

hissesinin "blok satış" yöntemi ile özelleştirilmesine karar verildi ve 2 milyar 40 milyon dolara So-car-Turcas-İnjaz Ortak Girişim Grubu'na satıldı. Şirketin 2014 cirosu 3,7 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

Halk arasında orlon olarak bilinen akriliğin tek üreticisi Dinçkök Grubu'nun Aksa firması, Yalova'daki yatırımları ile alanında tek firma durumundadır. 2014 yılında 2 milyar TL'nin üstünde ciro yapan şirket, 312 milyon dolarlık da ihracat yapmıştır.

Kimya sektörünün bir diğer alanındaki, ender kamu tekellerinden Eti Maden İşletmeleri bor kimyasallarının üretimini gerçekleştirmektedir.

Temizlik maddeleri sektörünün egemeni Hayat Kimya, kendi dalının en büyüğü olarak 2014 yılında 1,5 milyar TL'yi aşkın ciro yapmıştır. Toros Tarım, gübre üreticisi olarak alanının en büyüğüdür.

Sabancı Grubu'na ait SASA, polyester dalının; Türk Henkel, tarımsal ilaç dalının; Betek Boya da boya sektörünün en büyük pazar payına sahip firmaları olarak bilinmektedir.

Kimya sektörünün bir diğer alanı olan ilaç sanayiinde de özellikle bazı ilaç türlerinde pazar hakimiyeti az sayıda yerli-yabancı ortaklığı firmanın elindedir.

Tablo 7. İnşaat Malzemesi Sanayinin Hakim Firmaları (2014)

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
PETKİM Petrokimya Holding A.Ş.	Ege Bölgesi	3.671.224.523	563.539	-
AKSA Akrilik Kimya Sanayi A.Ş.	İstanbul	2.066.006.094	312.263	1.236
Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	Kamu	1.974.517.342	848.691	4.085
Hayat Kimya Sanayi A.Ş.	İstanbul	1.560.748.364	320.726	2.227
Toros Tarım San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	1.412.403.105	7.300	505
SASA Polyester Sanayi A.Ş.	Adana	1.236.768.033	220.546	1.075
Soda Sanayii A.Ş.	İstanbul	1.220.702.677	281.345	930
Türk Henkel Kimya San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	873.016.311	12.126	781
Betek Boya ve Kimya Sanayi A.Ş.	İstanbul	804.552.813	33.710	1.124

İNŞAAT MALZEMELERİNDE FİRMA EGEMENLİĞİ

2002 sonrası başat duruma gelen inşaat odaklı büyüme süreci ile birlikte, hızla büyüyen inşaat malzemeleri üreten sanayilerde de oligopolistik bir piyasa hakim.

Bu sektörün en önemli alt başlıklarından çimentoda Sabancı Grubu'na ait AKÇANSA ve ÇİMSA piyasaya hükmeden yapılar. Nuh Çimento ise bu iki firmayı takip eden üçüncü büyük olarak sahne alıyor. OYAK, çimento şirketi iştirakleriyle sektörün bir diğer önemli aktörüdür.

1935'te verilen bir imtiyazla faaliyete geçen T. İş Bankası iştiraki Şişe Cam Fabrikaları, cam sektörünün fiili tekel kuruluşu durumundadır. Şişe-Cam Grubu'na ait Paşabahçe ile Trakya Cam, sektörün hakimi şirketlerdir.

ANA METAL SEKTÖRÜNDE HAKİM FİRMALAR...

Demir-çelik üretiminin ağırlıklı yer tuttuğu bu dalda bakır üretimi de önem taşımaktadır ve sektörde 2000 öncesi hakim olan kamu işletmeciliği yerini özelleştirmelerle birlikte özel firmalara bırakmıştır.

Bunlardan hakim kuruluş Erdemir'i 2006 yılında Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın ihalesinden satın alan Ordu Yardımlaşma Kurumu iştiraki Ataner Holding, İsdemir ile birlikte sektöre hakim durumdadır.

Levha, sıcak ve soğuk haddelenmiş sac ile kalay, krom ve çinko kaplamalı sac üreten Erdemir; otomotiv, beyaz eşya, boru profil, haddecilik, genel imalat, elektrik-elektronik, makine, enerji, ısı gereçleri, gemi inşa, savunma, ambalaj gibi sektörlerle temel girdi sağlamaktadır.

Tablo 8. İnşaat Malzemesi Sanayiinin Hakim Firmaları (2014)

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
AKÇANSA Çimento San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	1.359.866.652	65.324	1.135
ÇİMSA Çimento San. ve Tic. A.Ş.	Mersin	983.140.322	109.877	952
Trakya Cam Sanayii A.Ş.	İstanbul	926.987.458	-	-
Kaleseramik Çanakkale Kalebodur Seramik A.Ş.	İstanbul	783.424.688	106.418	-
Eczacıbaşı Yapı Gereçleri San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	679.521.134	151.084	2.237
Nuh Çimento Sanayi A.Ş.	Kocaeli	614.318.966	49.942	534

Sektörün seramik, sıhhi tesisat üreticisi iki firması da kendi alanlarında piyasaya hükmetmektedirler. Bunlardan İbrahim Bodur grubuna ait Kale-seramik Çanakkale bölgesinde üretimini ağırlıklı gerçekleştirirken, Eczacıbaşı Grubu'na ait Eczacıbaşı Yapı Gereçleri Bilecik Bozöyük lokasyonu ağırlıklı üretim gerçekleştirmektedir.

3 Ekim 1970 tarihinde İskenderun'da kurulmuş olan İsdemir, sektörün öteki hakim firmasıdır. İsdemir, Türkiye'nin kuruluş tarihi itibarıyla üçüncü ve uzun ürün üretim kapasitesine göre en büyük entegre demir çelik tesisidir.

İsdemir hisseleri 2002 yılında Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından Erdemir'e devredilmiştir.

Tablo 9. Ana Metal Sanayiinin Hakim Firmaları (2014)

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
İÇDAŞ Çelik Enerji Tersane ve Ulaşım A.Ş.	İstanbul	6.350.289.705	839.185	3.734
İskenderun Demir ve Çelik A.Ş.	İskenderun	6.245.223.256	297.293	5.651
Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	İstanbul	6.114.214.014	236.609	6.435
Çolakoğlu Metalurji A.Ş.	İstanbul	4.780.209.856	726.471	1.364

Şirket, 27 Şubat 2006 tarihinde Erdemir'in OYAK'ın iştiraki olan Ataer Holding'e devri sonucunda, OYAK Grubu Şirketleri arasına katılmıştır.

1970 yılından bu yana inşaat çeliği ve alaşım çelik üreten İÇDAŞ, Çanakkale ağırlıklı üretimli sektöre hakim ikinci büyük gruptur. Çolakoğlu Metalurji, sektörün üçüncü büyük firması durumundadır.

MAKİNE VE EKİPMAN SANAYİNİNDE HAKİM ŞİRKETLER

Talebin genellikle sabit sermaye yatırımlarına bağlı olarak değiştiği makine imalat sanayiinde pompa, kompresör, musluk ve vana, genel amaçlı makineler ile diğer özel amaçlı makineler iç pazar kadar ihracata da dönük üretilmektedir. Sanayi ocakları, kaldırma-taşıma ekipmanları, metalurji makineleri, gıda ve içecek makineleri üretimi sektöründe önemlidir.

Manisa'da üretimini sürdüren Bosch Termoteknik ile Sarten Ambalaj, Roket Sanayi, bir kamu kuruluşu olarak MKE ve Türk Demir Döküm, sektörün az sayıdaki hakim firması durumundadır.

Ekipman sanayinin en büyük kuruluşu Türk Traktör, yine bir Koç Grubu firması olarak traktör üretiminde ilk sırayı almaktadır.

1978 yılında Hasan Basri Bozkurt tarafından Ankara'da kurulan Hidromek Hidrolik ve Mekanik Makine A.Ş. ise iş makineleri sektöründe Türkiye'nin önde gelen üreticilerindendir. Tarım traktörlerine kazıcı ve yükleyici ataşman üreterek, traktörleri kazıcı yükleyici iş makinelerine dönüştürerek işe başlayan ve bugün kendi tasarımı iş makineleri üreten Hidromek'in müşterileri arasında Belediyeler, Silahlı Kuvvetler, Şeker Fabrikaları, Türkiye Elektrik Kurumu, Devlet Su İşleri, Karayolları ve çeşitli ölçekteki müteahhitlik şirketleri bulunmaktadır. Bu makineler altyapı, yol bakım ve onarım, kanal açma ve diğer kazı işlerinde kullanılmaktadır.

Tablo 10. Makina Sanayiinin Hakim Firmaları (2014)

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
Bosch Termoteknik Isıtma ve Klima A.Ş.	Manisa	886.808.458	293.531	-
Sarten Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	753.747.842	96.943	2.287
ROKETSAN Roket San. ve Tic. A.Ş.	Ankara	716.256.360	170.192	1.813
Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu	Kamu	658.228.300	56.148	5.538
Türk Demir Döküm Fabrikaları A.Ş.	İstanbul	498.096.692	60.116	-

Tablo 11. Makina ve Ekipman Sanayiinin (28) Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli Adet
Türk Traktör ve Ziraat Makineleri A.Ş.	Ankara	2.488.442.267	-	-
Hidromek-Hidrolik ve Mekanik Makina İmalat San. A.Ş.	Ankara	575.221.550	76.834	1.342
Federal-Mogul Piston Segman ve Gömlek Tesisleri A.Ş.	İstanbul	495.953.118	183.466	1.472
Tümosan Motor ve Traktör Sanayi A.Ş.	Konya	426.266.605	6.418	439
Bosch Rexroth Otomasyon San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	363.897.148	148.341	1.085

ELEKTRONİK VE BEYAZ EŞYA SEKTÖRÜ

Elektronik sanayiinde ev elektroniği öne çıkarken firmaları her iki alt dalda da faal görmek mümkündür.

Sektörün en büyüğü olan Koç Grubu şirketi Arçelik, 2014'teki 8,5 milyar TL'lik ciroyuyla sektörün en büyüğü durumunda ve aynı yıl 2,2 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirdi. Şirket bünyesinde 16 bin kişi çalışıyor.

Ürün yelpazesi çok geniş olan Vestel Elektronik,

bu alt dalın ikinci büyük firması. Zorlu Holding'e bağlı şirketin 2014 üretimden satışları 4,3 milyar TL'dir. Grubun beyaz eşya ile ilgili firması Vestel Beyaz Eşya A.Ş.'nin 2014 satışları da 2,2 milyar TL'yi bulmuş, böylece bu sektördeki toplam grup cirosu 6,5 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

Sektörün diğer önemli elektronik ve beyaz eşya üreticisi BHS Ev Aletleri A.Ş.'nin satışları da 2014'te 3,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Böylece 3 firmanın hem iç pazar hem de ihracatta etkili hakim şirketler oldukları görülmektedir.

Sektörde hanehalkına satış yapan bu firmaların

Tablo 12. Elektrikli Cihaz Sanayiinin Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
Arçelik A.Ş.	İstanbul	8.520.701.667	2.220.612	16.982
BSH Ev Aletleri San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	3.273.297.079	879.301	5.783
Vestel Beyaz Eşya San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	2.281.206.646	816.161	5.673

Tablo 13. Elektronik-Bilgisayar Sanayiinin Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
Vestel Elektronik San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	4.309.264.955	-	-
Aselsan Elektronik San. ve Tic. A.Ş.	Ankara	2.141.431.162	204.272	4.897
HAVELSAN Hava Elektronik San. A.Ş.	Ankara	406.724.416	24.718	1.189

dışında, iki önemli firma elektronik sektöründe öne çıkmaktadır. Bunlar, ASELSAN ve HAVELSAN olup daha çok “savunma sanayii”nin taleplerine cevap vermektedirler.

ASELSAN; 1975 yılında Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı öncülüğünde faaliyetine başlamıştır ve Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na bağlı bir kuruluştur. Yaklaşık 5 bin kişi istihdam eden şirketin 2014 cirosu 2,1 milyar TL'yi bulmuştur.

Diğer elektronik sanayi firması HAVELSAN ise yoğunlukla yazılım sistem alanlarında faaliyettedir ve yine askeri sektörde yer almaktadır. Şirket, 1982 yılında, HAVELSAN-Aydın ismi ile bir Türk-ABD şirketi olarak kuruldu, 1985 yılında sermayesinin yüzde 98'i Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı'na bağlı olarak faaliyet gösterdi. Havelsan, yazılım yoğun sistem alanlarında faaliyet gösteriyor. Şirket uzmanlığını, Komuta Kontrol Muhabere, Bilgisayar, İstihbarat Gözetleme ve Keşif Sistemleri (C4ISR) kapsamında, Hava Savunma Sistemleri, Deniz Savaş Sistemleri, Simülasyon ve Eğitim Sistemleri, Yönetim Bilgi Sistemleri, Enerji Yönetimi alanlarına odaklanmıştır.

TEKEL'DEN SONRAKİ TEKELLER...

2000'lerin ortalarına kadar devlet tekeli olarak faaliyet gösteren Tekel Genel Müdürlüğü'nün özelleştirilmesi ile birlikte, sigarada ve içkide sektöre hakim yeni tekeller oluştu.

Sigarada tekelin kaldırılması ile birlikte kurulan

Philsa, 1991 yılında Philip Morris'in yüzde 75 ve Sabancı Holding'in yüzde 25 ortaklığıyla kurulmuştur. 2014 yılında şirket 2,1 milyar TL ciro yapmıştır. Diğer büyük sigara kuruluşu JTI ise 1993'ten bu yana Türkiye'de faaliyettedir.

Tekel, 2001'de özelleştirme kapsam ve programına alınmıştır. Özelleştirme işlemlerinin kolaylaştırılmasını teminen Tekel'in yeniden yapılandırılmasına karar verildi. Bu çerçevede, Tekel Sigara Sanayi Müessesesi, Sigara Sanayi İşletmeleri ve Ticareti A.Ş.ye; Alkollü İçkiler Sanayi Müessesesi, Alkollü İçkiler Sanayi ve Ticareti A.Ş.ye; Pazarlama ve Dağıtım Müessesesi de ikiye ayrılarak Sigara Pazarlama ve Dağıtım A.Ş. ile Alkollü İçkiler Pazarlama ve Dağıtım A.Ş.ye dönüştürüldü.

British American Tobacco Tütün Mamulleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.ye, 1 milyar 720 milyon dolara peşin bedelle sigara üretim işi ile ilgili varlıklar satıldı. Tekel'in alkollü içki bölümü; 17 fabrika, hammadde, stok ve varlıklarıyla, 2004 yılında 292 milyon dolara (Nurol-Limak-Özaltın-Tütsab ortak girişim grubu) MEY İçki Sanayi ve Ticaret A.Ş.ye, MEY İçki'de iki yıl sonra, 2006 yılında bu kez 810 milyon dolara ABD'de kurulu bir ortak gruba (Texas Pacific Group) satıldı. 2011'de, bu kez Amerikalılar satışa çıktı ve MEY İçki, 2 milyar 100 milyon dolara, içkide dünya devi olarak tanınan İngiliz DIAGEO şirketine satıldı.

Bira ve malt üretiminde ise tekeli hakimiyet Anadolu Grubuna ait Efes markasıyla tanınan Anadolu Efes Biracılık A.Ş.ye aittir.

Tablo 14. İçki ve Tütün Sanayiinin Hakim Kuruluşları

Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Kamu	Üretimden Satışlar (Net) (TL)	İhracat (Bin \$)	Ücretli (Adet)
Philsa Philip Morris Sabancı A.Ş.	İstanbul	2.062.922.706	-	-
Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş.	İstanbul	992.982.672	38.014	965
JTI Tütün Ürünleri Sanayi A.Ş.	Ege Bölgesi	952.695.686	106.741	443
Mey Alkollü İçkiler San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	362.664.724	-	-

ANAYASA VE ANTI-TEKELCİLİK...

Anayasanın 167'nci maddesi devlete, açıkça, piyasalarda oluşacak fiili yahut anlaşma sonucu doğacak tekelleşmeyi ve kartelleşmeyi önleme görevi vermiştir. Devletin 1982 Anayasası'nın kendisine verdiği bu görevi ifa etmesi için, 1994 yılında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kabul edilmiş ve 1997 yılında bu Kanunu uygulamakla yükümlü otorite Rekabet Kurumu tesis edilmiştir.

Rekabet Kanunu'nun temel amacı; kartellerin ve teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliği karar ve eylemleri yoluyla ortaya çıkacak diğer rekabet kısıtlamalarının yasaklanması, herhangi bir piyasada hakim durumda olan bir teşebbüsün bu hakimiyetini kötüye kullanmasının engellenmesi ve bazı birleşme ve devralma işlemlerinin denetlenerek yeni tekeller yaratılmasının önüne geçilmesidir.

Söz konusu Kanun'u uygulamakla görevli Rekabet Kurumu'nun amacı da piyasalarda rekabetin sağlanması ve korunmasıdır. Söz konusu amaca ulaşmak için Rekabet Kurumu;

- Ayrıntılı olarak düzenlenmiş inceleme ve soruşturma süreçleri sonucunda piyasadaki rekabeti bozan, engelleyen ya da kısıtlayan teşebbüsleri cezalandırmak,
- Rekabet kurallarıyla çatışmakla birlikte ekonomiye katkısı bulunan, tüketicilere yarar sağlayan anlaşmalara muafiyet tanımak, bu tür anlaşmalar için ikincil düzenlemeler yapmak,

- Belirli bir büyüklüğün üzerindeki birleşme, devralma ve ortak girişimleri inceleyerek piyasalarda tekelleşmenin önüne geçmek,
- Özelleştirme aşamasında kamu teşebbüslerinin özel sektöre devrini de incelemek ve özelleştirme yoluyla devletin ekonomideki etkinliği azaltılırken kamunun terk ettiği alanlarda tekelleşmeye engel olmak,
- Piyasalardaki rekabeti olumsuz yönde etkileyecek ya da kısıtlayacak nitelikteki çeşitli kanunlar ve düzenlemelerle ilgili olarak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına görüşler göndererek piyasalarda rekabet koşullarının hakim kılınmasını sağlamak... gibi görevler üstlenmiştir.

Tekelci ve/veya az sayıda firma egemenliğindeki sektörlerde ortaya çıkan ve mağdurları tüketiciler, küçük üreticiler hatta devlet olan durumların, Rekabet Kurulu müdahaleleriyle ne kadar önlendiği daha detaylı bir çalışmanın konusudur.

Ancak bu çalışmada da ortaya konulduğu üzere, TÜİK verileri, imalat sanayinin birçok ana sektöründe olduğu gibi, sanayi dışı sektörlerde de müdahaleyi gerektirecek büyük yoğunlaşmalar, daha doğrusu tekelci ve tekelimsi eğilimleri ortaya koymaktadır. Rekabet Kurulu'nun anayasal yükümlüğü gereği, bu sürece daha etkin müdahalelerde bulunması ihtiyacı artmaktadır.

t m m o b
S A N A Y İ
K O N G R E S İ
2 0 1 5

başka bir
sanayileşme
mümkün

11-12 ARALIK 2015

İMO Teoman Öztürk Salonu / Ankara

TMMOB Adına Düzenleyen
TMMOB Makina Mühendisleri Odası

Meşrutiyet Cad. No : 19/6 Kızılay / ANKARA Tel: (0312) 425 21 41 Faks: (0312) 417 86 21 e-posta: sanayikongresi@mmo.org.tr www.mmo.org.tr

TMMOB Sanayi Kongresi 2015 hazırlıkları kapsamında yayımlanan, "Sanayinin Sorunları ve Analizleri" raporlarının tüm sayılarına aşağıdaki adresten ulaşabilirsiniz.

<http://www.mmo.org.tr/bulten>

TMMOB
Makina Mühendisleri Odası
Haber Bülteni
Ağustos 2015
Sayı 206 Ekidir

MMO Adına Sahibi
Ali Ekber ÇAKAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yunus YENER

Basımevi
Ankamat Matbaacılık San.
Limited Şirketi
Güleryüz Sanayi Sitesi 30.
Cad. 538. Sokak
No: 60 İvedik / ANKARA
Tel: (0312) 394 54 94-95

Yönetim Yeri
Meşrutiyet Cad. No: 19/6. Kat 06650 Kızılay / Ankara
Tel: (0 312) 425 21 41 Faks: (0 312) 417 86 21
<http://www.mmo.org.tr>
e-posta: mno@mno.org.tr
basin@mno.org.tr